

Keskiaasialaiset ja Venäjän työmarkkinoiden muutos

Venäjä on maailman toiseksi suurin siirtolaistalous. Kun maan talous on viimeaikoina kääntynyt selvään laskuun, venäläinen media on alkanut pohtia maassa toimivan ulkomaisen työvoiman tulevaisuutta. Artikkelellä käsittelee Keski-Aasiasta kotoisin olevien työntekijöiden tulevaisuutta ruplan arvon heilahtelun, uuden maahanmuuttopolitiikan ja Euraasian integraation kontekstissa. Miten Keski-Aasiasta Venäjälle kohdistuva siirtolaisuus kehittyy maan talouden ja globaalin geopolitiikan muutoksen näkökulmasta?

Joni Virkkunen
& Paul Fryer

Keski-Aasiasta kotoisin olevat siirtolaiset ovat viime vuosina tulleet erittäin näkyväksi osaksi venäläistä kaupunkikuvaa. Erityisesti suurissa kaupungeissa, kuten Moskovassa ja Pietarissa, mutta myös muissa, siirtolaiset tekevät suuren osan vähän tuottavasta pienipalkkaisesta työstä muun muassa rakennustyömailla, tukku- ja vähittäiskaupassa, teollisuudessa sekä palvelu- ja kuljetusalalla. Venäjän maahanmuuttoviraston mukaan (2015b) maaliskuun alussa 2015 maassa oleili virallisesti yhteensä vajaa 11 miljoonaa

ulkomaan kansalaista, joista suurin osa tuli Ukrainasta, Uzbekistanista, Tadžikistanista, Kazakstanista ja Azerbaidžanista. Osa tulijoista oli matkailijoita, liikemiehiä, opiskelijoita tai virallisia maahanmuuttajia, mutta arvioiden mukaan ehkä jopa 4 miljoonaa entisen Neuvostoliiton alueelta tulevaa henkilöä on päätynyt työskentelemään maassa ilman vaadittavaa työlupaa tai lisenssiä. (Malychenko 2015, 4; Moscow Times 2014).

Maan työmarkkinat ovat etnisesti varsin lohkoutuneet (Ivakhnyuk 2009, 12, 21, 58; Laruelle 2007, 109; ks. myös Lillie et al. 2013). Ukrainasta, Moldovasta, Kaukasian maista ja Keski-Aasiasta tuleva ulkomainen työvoima on selvästi venäläistä työvoimaa joustavampaa. Maassa usein laittomasti ilman työ sopimusta työskentelevien siirtolaisten käyttö vähentää selvästi venäläisten yritysten työvoimakustannuk-

sia, ja siksi joillakin työvoimavaltaisilla aloilla kuten rakennusteollisuudessa ja maataloudessa maahanmuuttajien palkkaaminen on suosittua. Siirtolaiset työllistyvätkin erityisesti niille aloille, mille varsin korkeasti koulutettua venäläistä työvoimaa on muun muassa heikon imagon, kehujen työolojen tai huonon palkkauksen takia vaikea rekrytoida. Kansainvälisen siirtolaisjärjestön IOM:n raportissa Irina Ivakhnyuk (2009, 18; kts. myös Marat 2009a, 42-43; 2009b) esittää, että siirtolaisilla on Venäjän työmarkkinoilla tietty paikka – niche – eivätkä he välttämättä kilpaile venäläisen työvoiman kanssa samoista työpaikoista. Siirtolaiset täydentävät Venäjän työmarkkinoita ja pitkällä tähtäimellä – sodanjälkeisten ikäluokkien vanhetessa ja eläköityessä – sen merkitys taloudelle tulee entisestään kasvamaan.

Ulkomaalaisten työntekijöiden merkitys lähtömaiden talouksille on myös merkittävä. Keski-Aasiasta Venäjälle tulevien siirtotyöläisten kotiin lähettämät rahamäärät ovat kasvaneet. Voi sanoa, että ne ylläpitävät perheiden ostovoimaa ja käytännössä kokonaisten valtioiden sosiaalista, taloudellista ja poliittista vakautta. Maailmanpankin arvion mukaan (2014a) 42% Tadžikistanin ja 32% Kirgisiän kansantulosta tulee rahalähetyksinä Venäjältä. Rahalähetyksinä tuleva valuutta auttaa entisen Neuvostoliiton alueen köyhimpien alueiden perheitä selviytymään, rakentamaan kotia ja ylläpitämään kulttuurisia ja yhteisöllisiä perinteitä.

Tämä artikkeli käsittelee Keski-Aasiasta, erityisesti Kirgisiasta ja Tadžikistanista, Venäjälle suuntautuvaa työperäistä siirtolaisuutta ja Venäjän työmarkkinoiden houkuttelevuutta ulkomaiselle työvoimalle. Maahanmuuttajien perheiden taloudellisten haasteiden, Venäjän muuttuvan maahanmuuttopolitiikan sekä etnisten työmarkkinoiden luonteen lisäksi aiheen tekee ajankohtaiseksi viime kuukausina tapahtuneet ruplan arvon muutokset suhteessa rahalähetyksissä yleisimmin käytettyyn dollariin sekä toisaalta Euraasian talousunionin syventyvän integraation mukanaan tuomat helpotukset työvoiman liikkumiselle rajojen ylitse.

Pessimististen arvioiden mukaan Keski-Aasiasta Venäjän työmarkkinoille tulevien siirtolaisien määrä on vuoden 2015 alussa laskenut jopa 70 prosenttia (ks. mm. Dehtjarenko 2015; NSN 2014). Jos julkisuudessaakin kyseenalaistettu luku pitää paikkansa, niin sillä voi olla dramaattinen vaikutus Venäjän ja erityisesti Keski-Aasian yhteiskuntiin. Lisääntyvän työttömyyden, köyhyyden ja näköalattomuuden pelätään johtavan erilaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin kuten väkivaltaisten yhteenottojen lisääntymiseen, uskonnolliseen radikalisoitumiseen tai vaatimuksiin poliittisen vallan muutoksista. Itäisen Euroopan väri vallankumousten ja aiempien konfliktien, kuten Tadžikistanin 1990-luvun sisällissodan haavojen, Ošin vuoden 2010 etnisen konfliktin ja Ferganan laaksossa tapahtuvien paikallisten yhteenottojen, kansainvälisen ääriislamilaisten ideologian ja Venäjän muuttuvan talouden, siirtolais- ja geopolitiikan konteksteissa pelko alueen epävakauden lisääntymisestä voi hyvinkin olla aiheellinen. (International Crisis Group 2015 & 2011; Tucker 2015; Domínguez 2015; Marat 2009a; katso myös Malychenko 2015; Donnelly 2011; Ivakhnyuk 2009.)

Keskitymme tässä artikkelissa siihen, miten Keski-Aasiasta Venäjälle suuntautuva työperäinen siirtolaisuus kehittyy muuttuvan Venäjän talouden ja geopolitiikan kontekstissa. Esittelemme Keski-Aasian ja Venäjän välistä työvoiman liikkuvuutta ja pohdimme liikkuvuuden taloudellisia ja yhteiskunnallisia mekanismeja. Tarkastelemme siirtolaisuuden taustalta löytyviä taloudellisia motiiveja ja pohdimme sitä, miltä Venäjä ja sen työmarkkinat näyttävät kirgisialaisten ja tadžikistanilaisten siirtolaisten silmin, kun Venäjän maahanmuuttopolitiikka ja ruplan arvo ovat muuttuneet. Artikkelin perustuu laajaan kirjallisuus- ja lehdistömateriaaliin sekä lähinnä Kirgisiassa ja Tadžikistanissa vuosina 2010–2013 tehtyyn kenttätutkimukseen.¹

Keski-Aasiasta työhön Venäjälle

Venäjällä ja Keski-Aasiassa sijaitsevilla Kirgisialla, Tadžikistanilla, Uzbekistanilla, Turk-

menistanilla ja Kazakstanilla on historiallisesti kiinteät ja läheiset suhteet. Maat kuuluivat Neuvostoliittoon ja niiden talous, politiikka ja kulttuuri oli kytketty yhteen. Keskiaasialaisten laajempi siirtotyöläisyys omien tasavaltojen ulkopuolella on kuitenkin verrattain uusi ilmiö. Laajempi siirtotyöläisyys alkoi vasta Neuvostoliiton hajottua, sen seurauksena syntyneen taloudellisen kaaoksen, kasvavan työttömyyden ja äärimmäisen köyhyyden myötä. Näköalattomuus ja yhteiskunnallisten konfliktien, kuten Tadžikistanin sisällissodan, mukanaan tuoma yleinen turvattomuus johti satojen tuhansien ihmisten siirtymiseen yli rajan Venäjälle.

Vaikka Euraasian sisäisen muuttoliikkeen historia ulottuu kauas Venäjän imperiumin ja Neuvostoliiton taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin siteisiin (Riazantsev & Korneev 2014), ensimmäinen varsinainen siirtolaisaalto Keski-Aasiasta Venäjälle liittyi 1990-luvun alun epävakauteen. Se koostui pääasiassa koulutetuista eurooppalaistaustaisista, esimerkiksi venäläisistä, ukrainalaisista, saksalaisista ja tataareista, jotka palasivat ”etnisiin kotimaihinsa” taloudellisiin tai poliittisiin syihin vedoten, pakenivat sisällissotaa tai kasvavaa nationalismin ilmapii-riä (Nasritdinov 2015; Bandey & Rather 2013; Hemmings 2010: 13; Laruelle 2007, 102-104). Mittakaavaltaan suurinta eurooppalaisten maastamuutto oli Tadžikistanin verisen sisällissodan kärsineiltä alueilta sekä alueen pieniltä teollisuuspaikkakunnilta, joilla monet siirtolaisista olivat toimineet tehtaiden ja kaivosten erilaisissa

asiantuntijatehtävissä. Alueelle muodostui kokonaisia paikkakuntia, jossa tuotanto oli täysin pysähdyksissä ja jossa työntekijät eivät asemansa tai paikan syrjäisyyden vuoksi hyötäneet maan yksityistämisestä. Avoimia työpaikkoja ei ollut, ja mahdollisuudet uuden yksityisen liiketoiminnan kehittämiseen nopeasti rappeutuvilla syrjäseuduilla ja teollisuuspaikkakunnilla olivat erittäin rajalliset. Nasritdinov (2015) arvioikin, että Kirgisian eurooppalaisista maahan jäivät vain ne, jotka eivät syystä tai toisesta päässeet lähtemään, tai ne harvat, jotka pystyivät tavalla tai toisella hyödyntämään uuden ajan mukanaan tuomat uudet mahdollisuudet.

Varsinainen työperäinen siirtolaisuus alkoi 1990-luvun loppupuolella, jolloin maaseudulla pitkään jatkunut työttömyys, köyhyys ja näköalattomuus sekä alhainen palkkataso ”työnsivät” väestöä kotiseuduilta menestyneemmille alueille kotimaassa tai ulkomaille. Hillary Hemmings (2010, 10; ks. myös International Crisis Group 2010, 4) huomauttaa, että esimerkiksi Tadžikistanissa lähes 60 prosenttia väestöstä elää köyhyysrajan alapuolella, eli alle 1,4 dollarilla päivässä, mikä tekee maasta entisen Neuvostoliiton alueen ja Afrikan ulkopuolisen alueen köyhimmän. Suurin osa köyhyydestä sijoittuu taantuvalla maaseudulle, jossa työn ja toimeentulon löytäminen on erityisen vaikeaa.

Vaikka Tadžikistanin ja Kirgisian suurimmat kaupungit kärsivät Neuvostoliiton talouden romahduksen vaikutuksista, niissä mahdollisuudet työnsaantiin ja edes jonkinlaiseen palkkatasoon

Taulukko 1. Keski-Aasian maiden väestö, siirtolaisten määrä, osuus kaikista siirtolaisista Venäjällä, rahalähetyksien määrä (dollaria) ja osuus bruttokansantuotteesta.

	Väestö, miljoonaa, 2013 +	BKT / henkilö, nyky-USD, 2013 +	Siirtolaisten määrä Venäjällä, arvio 08/2013 *	Rahalähetykset, miljoonaa USD, 2013 ++	Rahalähetykset, % BKT:stä, 2013 ++
Uzbekistan	30,243	1871	2 734 484	6633	11,7
Tadžikistan	8,208	1036	1 229 324	3582	42,1
Kirgisia	5,720	1263	576 489	2278	31,5
Venäjä	143,500	14 612	-	7326	0,3

+ Maailmanpankki 2015; ++ Maailmanpankki 2014b; * Fergananeews.com 2013

Taulukko 2. Keskimääräinen nimellispalkka kuukaudessa (dollaria), 1998–2014. ³

	1998	2000	2002	2004	2006	2009	2011	2013	2014
Tadžikistan	11,8	8,4	11,7	20,8	35,2	73,2	100,3	152,1	173,2
Kazakstan	123,7	101,0	132,6	208,6	324,4	456,5	612,9	715,0	669,6
Kirgisia	40,3	25,7	35,9	52,8	81,7	145,4	202,3	235,9	230,0
Venäjä	108,4	79,0	138,9	234,6	392,5	588,9	806,4	942,5	832,4
Suomi	2256,1	1997,0	2194,5	3099,4	3343,9	4155,8	4392,6	4437,2	..

UNECE tietokanta: <http://w3.unece.org/pxweb/>

ovat kuitenkin selvästi paremmat kuin maaseudulla. Kuten Maailmanpankin ja Venäjän tilastokeskuksen luvut Uzbekistanin, Tadžikistanin, Kirgisian, ja Venäjän väestöstä, bruttokansantuotteesta sekä siirtolaisten ja rahalähetysten määristä hyvin ilmaisevat (taulukko 1),² Venäjän mittakaava, väkiluku ja bruttokansantuote ovat moninkertaiset köyhiin Keski-Aasian maihin verrattuna. Kaupunkien paremmat työllistymismahdollisuudet ja yleisesti parempi hyvinvointi sekä selvästi Keski-Aasiaa korkeampi kuukausittainen nimellispalkka (taulukko 2) toimivat suurimpina ”vetotekijöinä” Keski-Aasiasta Venäjälle työnhakuun suuntaaville työntekijöille. Maailmanpankin tilastojen mukaan Venäjän keskimääräinen nimellispalkka vuonna 2014 oli yli kolminkertainen Kirgisian ja jopa viisinkertainen Tadžikistanin vastaavaan verrattuna.

Monet venäläiset talous- ja työmarkkinatutkijat painottavat, että maan talous on jo vuosia perustunut vähän säänneltyyn neoliberalistiseen logiikkaan (kts. Alpatova et. al. 2014; Bizyukov 2014; Yurchak 2003). Suuresta byrokratiasta huolimatta, tai ehkä juuri siksi, Venäjällä on suuri kysyntä siirtotyöläisistä, jotka eivät kysele kirjallisen työsopimuksen työoikeuksien tai parempien asuinolojen perään. Samalla alhainen eläkeikä ja vanheneva väestö suhteellisen nopean taloudellisen kasvun aikana ovat luoneet tiettyille aloille vakavan työvoimapulan. Yritysten on ollut vaikea löytää paikallista työvoimaa näillä aloilla. Vaikka väite oman työvoiman haluttomuudesta raskaisiin ja pienipalkkaisiin töihin on yleinen myös Venäjällä, mahdollinen taloudellinen laskusuhdanne ja lama sekä niiden

mukanaan tuoma työttömyyden kasvu voivat muuttaa tilannetta nopeastikin.

Kysymys siirtolaisuuden laillisuudesta ja laittomuudesta on monimutkainen. Viralliset luvut siirtolaisuudesta eivät kerro koko totuutta. Suuri osa siirtolaisista saapuu maahan laillisesti IVY-maiden kesken solmitun viisumivapausso- pimuksen nojalla, mutta päätyy työskentelemään laittomasti ilman vaadittavia lupia tai asiapape- reita. Toisaalta, kuten eräs kansalaisjärjestön edustaja Etelä-Kirgisian Batkenissa tehdyssä haastattelussa pohti: ”En tiedä tarkalleen paljon niitä [siirtolaisia oikeasti] on, sillä määrä muut- tuu koko ajan. Muistan, että joku aika sitten moni siirtolainen palasi takaisin, mutta nyt he ovat taas lähdössä”. Vuonna 2014 Venäjän maahan- muuttoviranomaiset myönsivät 1,3 miljoonaa työlupaa ja 2,39 miljoonaa työntekolisenssiä (*patent*) ulkomaan kansalaisille. Yhteensä Venäjällä arvioidaan kuitenkin olevan yli 11 miljoonaa ulkomaista, joista jopa yli 75 prosenttia on oleillut maassa yli kolme kuu- kautta. (Venäjän maahanmuuttovirasto 2015a; Riazantsev & Korneev 2014.)

Vain harvat käyttävät välitystoimistoja tai järjestöjen tai alueiden hallintoviranomaisten välisiä rekrytointiohjelmiä niiden korkean hinnan ja huonon saatavuuden takia. Vanhem- malle sukupolvelle varsin hyvä venäjän kielen osaaminen, tietyt Neuvostoliiton historiaan ja kulttuuriin perustuvat yhteiset kokemukset, Venäjän tuttuus ja psykologinen läheisyys ja maassa jo olevat sosiaaliset verkostot ovat joh- taneet siihen, että siirtolaisuudesta on monelle keskiaasialaiselle tullut ’luonnollinen valinta’.

Vaikka Venäjälle lähteminen aiheuttaa sekä kotiin jääville perheenjäsenille että siirtolaisille itselleen ristiriitaisia tuntemuksia, lähtökynnys on alhainen. Maahan saapuva tulija voi aina luottaa tuttavan tai sukulaisen apuun työpaikan tai asunnon saamisessa.

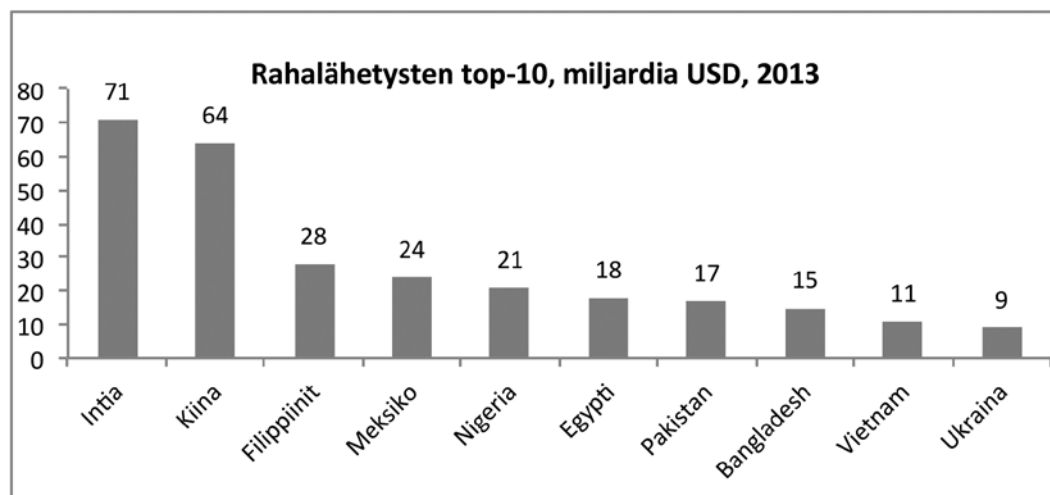
Työllistyminen ja omaisten rahallinen tukeminen kotimaassa ovatkin suurimmat motiivit Venäjällä työskentelemiseen. Ruplan arvon heilahtelulla, vuoden 2015 alussa voimaan tulleella uudella siirtolaislailla ja Euraasian talousunionin toteutumisella voi olla suuria vaikutuksia maiden väliseen siirtolaisuuteen. Julkinen keskustelu ilmiöstä on erittäin ristiriitaista, mutta kysymys on tärkeä maahanmuuttajien ja heidän perheidensä sekä venäläisten yritysten ja jopa Keski-Aasian vakauden näkökulmista. Seuraavassa tarkastelemme tarkemmin rahalähetyksen, kallistuvan maahanmuuttopolitiikan ja alueen lisääntyvän integraation mahdollisia vaikutuksia Keski-Aasiasta Venäjälle suuntautuvaan siirtolaisuuteen.

Rahalähetykset ja hyvinvointi

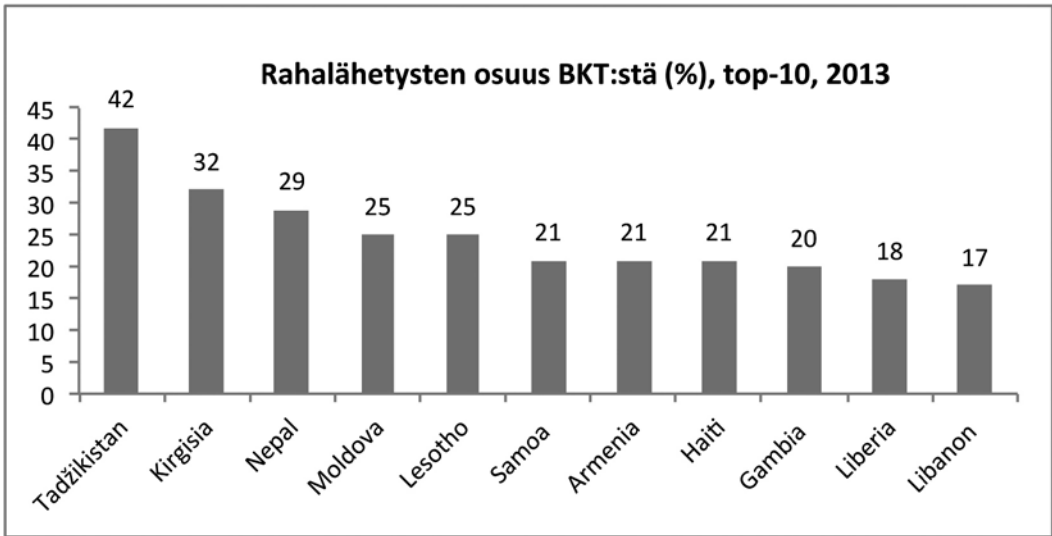
Kuten maahanmuutossa yleisesti, työn ja kotiin lähetettävien rahalähetyksen merkitys Venäjälle kohdistuvassa työperäisessä siirtolaisuudessa on keskeinen. Venäjälle ei muuteta vain oman hyvinvoinnin ja hyvän elämän toivossa, vaan

kysymyksessä on usein koko perheen yhdessä tekemä päätös lähettää yksi tai useampi perheenjäsen ulkomaille hankkimaan paljon kaivattuja lisätuloja. Sosiaalisten ja psykologisten vaikutusten takia työ kaukana ulkomailla ei korvaa työpaikkaa kotimaassa, vaan antaa joitain mahdollisuuksia perheiden arkeen tilanteessa, jossa tulon hankkiminen kotimaassa on käytännössä mahdotonta. Siirtolaisuudesta ja rahalähetyksistä onkin tullut keskeinen osa kotitalouksien ja lähtömaiden talouksia.

Maailmanpankki arvioi, että eniten ulkomailta tulevia rahalähetyksiä maailmassa lähettävät väestömäärältään suurista maista, kuten Intiasta (71 miljardia dollaria), Kiinasta (64 miljardia), Filippiineiltä (28 miljardia), Meksikosta (24 miljardia), Nigeriasta (21 miljardia) ja Egyptistä (18 miljardia) tulevat siirtolaiset (2014a, 4; 2014b) (Kuvio 1). Entisen Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan alueen maista suurimpia rahalähetysten vastaanottajamaita olivat Ukraina (9 miljardia dollaria), Venäjä (7,3 miljardia), Romania (3,6 miljardia) ja Tadžikistan (3,5 miljardia). Jos lähetyksen määrä suhteutetaan maiden vuotuisen bruttokansantuotteeseen niin huomataan, että Keski-Aasian Tadžikistan ja Kirgisia nousevat kärkeen kaikista maailman maista: vuonna 2013 Tadžikistanin kansantuotteesta jopa 42 % ja Kirgisian 32 % tuli perheenjäseniltä ulkomai-

Kuvio 1: Rahalähetysten top-10, miljardia dollaria (Maailmanpankki 2014a)

Kuvio 2: Rahalähetysten osuus BKT:stä (%), top-10, 2013 (Maailmanpankki 2014a)

ta (Kuvio 2). Tadžikistanissa tämä tarkoittaa, että rahalähetysten määrä on yli kolme kertaa suurempi kuin tuotteiden tai palveluiden vienti ulkomaille (Ratha, Wyss & Yusefi 2014). Entisen Itä-Euroopan maista muita siirtolaisuudesta eniten riippuvaisia maita ovat Moldova (25%), Armenia (21%) ja Kosovo (16%).

Rahalähetysten määrä vaihtelee perhetasolla työtilanteesta, palkasta ja muun muassa vuodenajasta riippuen. Keskimääräinen kuukausittainen rahalähetys on viime vuosina ollut 300–500 dollaria ja monille perheille tämä on ollut keskeisin tulonlähde. Suurin osa tulosta käytetään kulutukseen, rakentamiseen ja kodin ylläpitämiseen sekä erilaisten elämäntapahtumien, esimerkiksi häätöjuhlien, järjestelyihin. (IOM 2014, 1, 17). Kansainvälisten kehitysorganisaatioiden, kuten Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön (IOM) ja YK:n kehitysohjelman (UNDP), yrityksistä huolimatta siirtolaisten rahalähetyksistä saatavaa tuloa ei ole joitain poikkeuksia lukuun ottamatta kyetty ohjaamaan pitkän tähtäimen kehitystä tukeviin investointeihin paikallistasolla.

Rahalähetysten suuri määrä ja suhteellinen osuus maiden budjetista tarkoittaa sitä, että maat kuten Tadžikistan ja Kirgisia ovat erittäin riippuvaisia ulkomailla työskentelevien yksityishen-

kilöiden panoksesta talouteen ja vastaanottavien maiden taloudellisesta kehityksestä ja halusta ottaa vastaan ulkomaista työvoimaa. Koska niillä ei ole tarjota työllistymiseen vaihtoehtoja ja koska ne ovat varsin tietoisia sisäisen epävakauden mahdollisesta kasvusta kotimaassa (Gulina 2015; Walker and Nardelli 2015; Trilling and Toktonaliev 2014), maiden hallitusten on ollut pakko tunnustaa ilmiön merkitys maiden talouteen. Tunnettu Keski-Aasian tutkija Marlène Laruelle kiteyttää siirtolaisuuden poliittisen merkityksen ja viranomaisten siirtolaisuuteen kohdistuvan asenteen muutoksen avoimesti:

▼▼ Nykypäivänä Tadžikistanin ja Kirgisian hallitukset näyttävät olevan hyvin tietoisia siitä, että maiden poliittinen vakaus riippuu siirtolaisuudesta, ja että yhteiskunnallisten vaikutusten hyväksyminen, lainsäädännöllinen hallinta ja siirtolaisvirtojen poliittinen suojele on heidän intressissä. (Laruelle 2007, 118.)

Siirtolaisuuden aiheuttamista sosiaalisista ongelmista huolimatta jopa alueen viranomaiset ovat siis myöntäneet, että rahalähetykset purkavat äärimmäisen köyhyyden, toimeettomuuden ja turhautumisen mukanaan tuomaa sosiaalista

ja poliittista painetta ja parantavat kansalaisten osallisuutta.

Kysymys siirtolaisuudesta ja väestön hyvinvoinnista Keski-Aasiassa on ajankohtainen. Tämän osoittavat myös Kirgisian, Tadžikistanin ja Uzbekistanin jakaman Ferganan laakson paikalliset konfliktit, Kirgisian suurimpiin kaupunkeihin Biškekiin ja Ošiin kohdistuvan laajamittaisen sisäisen siirtolaisuuden mukanaan tuoma levottomuuden ilmapiiri (Fryer, Nasritdinov & Satybaldieva 2014) sekä selkeä pelko nopeasti kasvavan Tadžikistanin väestön mahdollisesta uskonnollisesta ja poliittisesta radikalisoitumisesta. Toisaalta tunnetun venäläisen siirtolaisuustutkijan Sergei Abašinin mukaan tulojen väheneminen ja siirtolaisten paluu ei kuitenkaan heti johda nopeaan ja jyrkkään sosiaalisen ja poliittisen tilanteen vaikeutumiseen (Muminov 2014). Se tulee muuttamaan politiikan kenttää intensiivisemmäksi, mikä vaatii paikallisten hallitusten huomiota ja pitkäjänteistä sitoutumista. Näillä Keski-Aasian ja Venäjän politiikkaan ja kansainväliseen asemaan liittyvillä tekijöillä voi olla suuri merkitys seuraavien vuosien sosiaaliin, taloudelliseen ja poliittiseen kehitykseen koko alueella.

Kallistuva maahanmuuttopolitiikka

Marras–joulukuussa 2014 ruplan arvo suhteessa dollariin ja muihin länsivaluuttoihin romahti (Sajari 2014). Kysymys ruplan arvon, Venäjän uuden siirtolaislainsäädännön ja Euraasian unionin jäsenyyden vaikutuksesta ovat luoneet tilanteen, jossa sekä julkinen keskustelu että asiantuntijoiden arviot nykyisestä ja varsinkin tulevasta kehityksestä ovat erittäin ristiriitaisia. Yhtäältä puhutaan siirtolaisten valtavasta muuttoaallosta takaisin Keski-Aasiaan ja venäläisistä yrityksistä sekä kaupungeista, jotka ovat menettäneet jopa puolet työntekijöistään ruplan arvon laskun, vuoden 2015 alussa voimaan tulleen siirtolaislain sekä satoja tuhansia ihmisiä koskevien maahantulokieltojen takia (ks. Agence France-Presse 2015). Toisaalta monet tutkijat ja uutistoimistot esittävät todisteita siitä, miten uu-

det, maahanmuuttoon liittyvät säännöt eivät tule pitkällä tähtäimellä käytännössä muuttamaan mitään, tai miten Euraasian unionin integraatio ja laajeneminen itse asiassa vapauttavat kaikenlaisen ihmisten ja tavaroiden liikkuvuuden alueen sisällä.

Muutos Venäjän maahanmuuttopolitiikassa alkoi jo ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa kesällä 2013, kun poliisi ja Venäjän maahanmuuttovirasto aloittivat näyttävät iskut laitottoman siirtolaisuuden vähentämiseksi. Aiempaa intensiivisempien dokumenttien tarkastusten, pidätysten ja karkotusten lisäksi ilman vaadittavia asiapapereita siirtolaisia palkkaavia yrityksiä rankaistiin. Myös erityisiä karkotuskeskuksia perustettiin eri puolille Venäjää. Maahanmuuttoviraston johtajan Konstantin Romodanovskin mukaan uusien käytäntöjen ja lainsäädännön tarkoituksena oli vähentää rikollisuutta ja karnavoida laitton siirtolaisuus lailliseksi (Gritsjuk 2014). Hänen arvionsa mukaan maassa oli vuoden 2014 lopussa 1,7 miljoonaa ulkomaan kansalaista, jotka olivat ylittäneet kuuden kuukauden viisumivapaan puolella vuodella ja lähes miljoona, jotka olivat ylittäneet sen vuodella. Uuden lainsäädännön mukaan laitton maassa oleskelu voi ylitetystä ajasta riippuen johtaa jopa kymmenen vuoden maahantulokieltoon.

Uudessa vuoden 2015 alussa voimaan tulleessa siirtolaislainsäädännössä viisumivapaista maista maahan tulevia maahanmuuttajia koskee vuonna 2010 käyttöön otettu lisenssijärjestelmä (*patent*), joka korvasi vuosia käytössä olleen kiintiöjärjestelmän (kts. Accountor 2014; Re:Locate 2014). Kun viisumivapaasta IVY-maasta tuleva henkilö rajatarkastuksessa rastittaa migraatiokorttiin kohdan ”työ”, hänet päästetään maahan, mutta hänen on haettava lisenssiä oman alueensa maahanmuuttovirastosta viimeistään kuukausi maahan saapumisesta. Kun työsuhde alkaa tai päättyy, on työnantajan ilmoitettava virastolle siitä kolmen vuorokauden sisällä. Periaatteessa työlisenssi on helppo ja vaivaton ulkomaisen työvoiman hallinnan väline ja se edistää hyvin työsuhteessa olevien henkilöiden asemaa työmarkkinoilla. Koska työlisenssin

hakeminen ja uusiminen on helppoa, sen tarkoituksena on parantaa aiemmin huonoissa oloissa, usein ilman työsopimusta tai minkäänlaista vakuutusta työskentelevien, siirtolaisten asemaa ja tietenkin myös lisätä valtion verotuloja. Käytännössä järjestelmässä on kuitenkin joitain vakavia ongelmia, jotka heikentävät selvästi sen toimivuutta ja koko Venäjän houkuttelevuutta työperäisen siirtolaisuuden kohteena.

Suurin uusitun lisenssijärjestelmän ongelmista liittyy lisenssin hintaan. Jokaisella lisenssiä hakevalla pitää olla suoritettuna pakolliset venäjän kielen, historian ja lainsäädännön kokeet. Lisäksi heidän on hankittava sairausvakuutus ja ulkomaanpassi. Joidenkin arvioiden mukaan koko paketin hinnaksi voi tulla jopa 30 000–40 000 ruplaa. Esimerkiksi Šerali, 40-vuotias yleismies Moskovasta esitti *The Village* -lehden haastattelussa lähes kaikissa muissakin haastatteluissa esiin nousseen huolen prosessin hinnasta seuraavasti: ”Nyt sinun täytyy maksaa 4000 ruplan lisenssi. Ja saada kaikki asiakirjat, se tekee yhteensä 30 000 ruplaa. Ja jos et ennätä saada kaikkea valmiiksi ensimmäisen kuukauden aikana, voit saada vielä 10–15 000 ruplan sakon.” (Bolotov 2015). Koska asiakirjat on hankittava etukäteen ja tarvittavien tenttien täytyy olla suoritettuna kuukauden sisällä maahan saapumisesta, koko prosessiin tarvittava summa on oltava kasassa ennen ensimmäistä palkanmaksua. Tämä on tulevaisuudessa mahdollista ehkä vain 15 000–30 000 ruplaa kuukaudessa ansaitsevalle henkilölle ainoastaan lainaamalla rahat tutuilta tai sukulaisilta. Tutkimusten mukaan jopa 60 prosenttia tadžikistanilaisista lainaa siirtolaisuuteen tarvittavat rahat sukulaisilta, ja kirgisialaisten tulee tehdä 12-tuntisia päiviä keskimäärin kaksi kuukautta ennen kun heille jää rahaa säästettäväksi (International Crisis Group 2010, 11; Khakimov & Mahmadbekov 2009, 78).

Tadžikistanilaisten Moskovassa toimivan siirtolaisjärjestön puheenjohtaja Karomat Šaripov arvioi tilannetta ukrainalaisessa aikakauslehdessä (Dovnar 2014):

Uuden lain perusteella [kokeista ja työlisenssistä] pitää maksaa valtion budjettiin. Pitää saada todistuksia, ja sadasta Tadžikistanin kansalaisesta jopa 90 ei tiedä miten venäjää kirjoitetaan. He eivät kerta kaikkiaan tule pääsemään läpi kokeista, joita maahanmuuttovirasto vaatii.

Lisenssi vaatimusten tiukentaminen sekä laittoman työnteon ja maassa oleskelun tarkempi kontrolli – karkotukset ja maahantulokiellot – voivat lisätä jo kytevää tyytymättömyyttä ja poliittista painetta Kirgisiassa, mutta myös Tadžikistanissa, jossa suurin osa siirtolaisista on miehiä. (Malychenko 2015; Kluczevska 2014, 11.) Vuonna 2014 Venäjän viranomaiset karkottivat 139 034 henkilöä. Tämän lisäksi 675 950 henkilöltä evättiin pääsy maahan hallinnollisen rikkomuksen tai viisumivapaan oleskeluoikeuden ylittämisen tms. seurauksena (Venäjän maahanmuuttovirasto 2015a; kts. myös ITAR-TASS 2015). Koska maahantuloedellytysten kontrollia on viimeaikoina kiristetty, Venäjän maahanmuuttovirasto FMS on perustanut Internet-sivujensa yhteyteen järjestelmän, jonka avulla maahantuli- ja matkalippujen ostamista tarkistaa maahantuloedellytystensä täyttymisen. Näin lähtijä voi arvioida jo etukäteen, kannattaako matkaa ylipäätään alkaa valmistella.

Valuutta, tulot ja migraatio

Viimeaikoina siirtolaisten keskuudessa eniten huolta on kuitenkin herättänyt ruplan ja dollarin sekä ruplan ja kotivaluuttojen välinen kurssi. Vuonna 2014 alkaneen öljyn hinnan laskun, länsimaiden Venäjään kohdistamien talouspakotteiden sekä lisääntyneen epävarmuuden seurauksena ruplan arvo suhteessa dollariin laski lähes 45 prosenttia. Vaikka pelot työperäisten siirtolaisten paosta Venäjältä ja rahansiirtojen vähenemisestä voivat olla aiheellisia (Agence France-Presse 2015; Holodny 2014; NSN 2014; Ratha 2014; RIA-Novosti 2014), tutkimukset aikaisempien talouskriisien vaikutuksista kuitenkin osoittavat, etteivät valuuttakurssien heilahdukset heijastu suoraviivaisesti lähetettyihin

halukkuuteen työskennellä Venäjällä.

Vuoden 2008 taloudellisen taantumun yhteydessä siirtolaisuus Keski-Aasiasta Venäjälle ei vähentynyt odotetulla tavalla. Useat tutkijat esittivät, että edellisen kriisin aikana lama aiheutti erilaisia työntekoon liittyviä ongelmia ja vain osa siirtolaisista palasi Venäjältä kotiin kotikävän tai perhesyiden takia: Jopa 42 prosenttia Moskovan talouskorkeakoulun tutkimuksen haastatelluista siirtolaisista menetti laman seurauksena työpaikkansa, 15 prosentin palkkaa alennettiin ja 14 prosenttia tuli joko petetyksi työmahdollisuuksien suhteen tai työnantaja ei maksanut heille luvattua palkkaa ollenkaan. Lähes 60 prosenttia vastaajista joutui odottamaan palkkaansa 2–5 kuukautta (ks. mm. Danzer ja Ivaschenko 2010; Hemmings 2010, 17; Anchikova 2012). Aiempaa useammin tulijalla ei ollut minkäänlaista tietoa tulevasta työpaikasta tai työnantajasta, ja jopa puolet joutui ottamaan työpaikan selvästi alhaisemmalla palkalla kuin aiemmin (Hemmings 2010, 17; Olimova & Olimov 2010).

Näistä vaikeuksista huolimatta siirtolaisten määrä Venäjällä ei kuitenkaan laskenut. Monet keskiaasialaiset kotitaloudet päätyivät, yllättävää kyllä, lähettämään ulkomaille yhden sijaan useamman henkilön. Keski-Aasian maiden hallitukset eivät onnistuneet luomaan työpaikkoja Venäjältä palaaville siirtolaisille, joten ulkomaille lähtemisessä otettiin aiempaa selvästi suurempia riskejä. Mahdollisen työttömyyden ja ei-vapaaehtoisen palauttamisen riskiä vähennettiin suuntaamalla lähinnä suuriin kaupunkeihin kuten Moskovaan ja alueille, joissa työllistyminen oli varmempaa ja joissa perheiden sosiaaliset verkostot ja mahdollinen tuki olivat laajimmat ja luotettavimmat. Samalla siirtolaiseksi lähetetyistä yhä suurempi osa oli naisia ja keski-ikäitään selvästi nuorempia kuin aiemmin. (Anichkova 2012; Danzer ja Ivaschenko 2010, 199; Marat 2009b).

Tadžikistanilaiset työskentelevät Venäjällä kirgisialaisia useammin lyhytaikaisissa kausitoissa. Ruplan nopea vajoaminen alkoi syksyllä 2014, vain vähän ennen työperäisen siirtolai-

suuden sesongin loppua ja tavanomaista paluuta kotimaahan. Tadžikistanin pääkaupungista Dušanbesta kotoisin oleva analytiikko Firuz Saidov kuitenkin muistuttaa RFE/RL-kanavan haastattelussa, että vaikka Euroopan sanktiopolitiikan, öljyn hinnan halpenemisen ja ruplan heikkenemisen vaikutukset olivat näkyvissä jo loppuvuonna 2014, kriisin vaikutukset nähdään vasta keväällä 2015 (Najibullah 2014; NSN 2014). Siirtolaiset kuluttavat vuoden aikana tienamansa rahat Tadžikistanissa yleensä seuraavan vuoden huhtikuussa alkavaan sesonkiin mennessä, ja kun ostovoima säästöjen loppumisen myötä laskee, kotitalouksien on jälleen päätettävä lähettääkö joku perheenjäsen ulkomaille vai ei. Säästöjen loppuessa myös monet Venäjältä tienatusta rahasta riippuvaiset yritykset, kuten ravintolat ja basaarit, voivat kärsiä ja mahdollisesti joutua lopettamaan.

27-vuotias ja viisi vuotta Moskovassa asunut tadžikistanilainen rakennustyöläinen Dair kiteyttää *The Village* -lehden haastattelussa (Bolotov 2015) monen keskiaasialaisen tuntemukset Venäjällä koetusta koti-ikävästä, viranomaisten korruptiosta ja etnisistä stereotyyppioista, jotka ”työntävät” siirtolaisia kotimaahan ja pakottavat pohtimaan ulkomaille lähtemisen motiivaatiota:

▼ Tadžikistanissa on vähän työtä, mutta siellä on hyvä. Täällä poliisi pysäyttää koko ajan. [...] Kun poliisi näkee maahanmuuttajan, ryntää se heti tämän luokse iloinen ilme naamalla: rahaa, rahaa, rahaa! He luulevat, että olemme jostain vuoristosta. Mutta meilläkin on poliisi, lainsäädäntö, ja perustuslaki.

Toisaalta, vaikka Dairin palkkaa ei olekaan vielä alennettu, joutuu hän arvioimaan siirtolaisuuden kannattavuutta suhteessa dollariin:

▼ Alussa sain 25 tuhatta. Sitten palkkani nousi 40 tuhanteen. Ja miten paljon minun piti sen takia sietää! Se on ihan maksimi. Nyt Tadžikistania rakentavat iranilaiset, turkkilaiset, kiinalaiset, ja meidän jätkille maksetaan [täällä] 400 dollaria. Ruplan jyrkän devalvoitumisen takia Venäjältä

saatava tulo on vielä pienempi kuin kotona, ja moni on lähdössä.

Tadžikistanin siirtolaisten järjestön puheenjohtaja Karomat Šaripov on venäläisessä nettilehdessä Dairin kanssa samoilla linjoilla ja tuo esiin maanmiestensä huolen Venäjällä työskentelyn mielekkyydestä uudessa taloudellisessa tilanteessa: ”40 000 ruplan tuloilla siirtotyöläisillä ei ole varaa lähettää kotiin enempää kuin sata dollaria”, ja ”ei ole mitään järkeä jäädä Venäjälle jos raha riittää juuri ja juuri itsensä ruokkimiseen, mutta kotiin siitä ei ole varaa lähettää kopeekakaan” (Dovnar 2014).

Venäjällä työskentelevät siirtolaiset ovat jo julkisesti vaatineet palkankorotuksia. Toisaalta, kuten useat haastateltavamme Kirgisiassa ja Tadžikistanissa ja muut tutkimukset vuonna 2008 alkaneen laman ajoilta osoittavat, suuri osa siirtolaisista pysyi Venäjällä, vaikka taloudellinen tilanne siellä huononi selvästi. Kirgisian pääkaupungissa Biškekissä haastattelemamme kansalaisjärjestön ja siirtolaisuustoimiston edustajat 2011 pohtivat Venäjän 2008 laman vaikutuksia siirtolaisuuteen:

▼▼ [Tutkimuksemme] osoittaa, että kriisin, ongelmien, vaikeuksien ja muutosten aikana siirtolaiset lähtevät edelleen [ulkomaille] tienaamaan. (Kansalaisjärjestön edustaja, marraskuu 2011.)

▼▼ Odotimme kriisin aikana paluumuuttajien aaltoa Venäjältä, mutta jostain syystä näin ei käynyt. Ihmiset ovat jo asettuneet sinne. (Siirtolaisuustoimiston edustaja, toukokuu 2011.)

International Crisis Groupin haastattelussa (2010, 11) Kazakstaniin ”tarpeen ja epätoivon takia” siirtolaiseksi lähtenyt uzbekistanilainen kertoo, että moni hänen maanmiehensä ei palannut kotiin kriisin puhkeamisen jälkeen odotuksista huolimatta sillä ”siellä [Uzbekistanissa] ei ole mitään mihin palata”. 46-vuotias tadžikistanilainen puuseppä Ražid kiteyttää tilanteen Venäjällä Olimova & Olimovin (2010) tutkimuksessa omasta näkökulmastaan seuraavasti:

”Siellä, Venäjällä, löydän aina leipää. Enemmän tai vähemmän – se ei ole tärkeää. Mutta täällä [Tadžikistanissa] meillä ei ole mitään.” Voikin sanoa, että mahdollisuus työllistymiseen ja edes jonkinlaisiin tuloihin on aivan keskeisimpiä motivaationlähteitä siirtolaisuudelle myös laman ja kasvavan työttömyyden aikana. Työnsä menettävät siirtolaiset ovat venäläisiä paljon joustavampia (Ivakhnyuk 2009, 58) ja siksi heidän on mahdollista löytää itselleen uusi paikka ja uusia tehtäviä talouden kriisistä huolimatta (Ivakhnyuk 2009, 18; Marat 2009a, 42-43; Marat 2009b).

Euraasian yhteiset työmarkkinat

Kirgisiasta kotoisin oleva 35-vuotias vartija Sajdar on *The Village* -lehdessä samoilla linjoilla Dairin kanssa. Dairin tavoin hän pohtii koti-ikäväää ja työlisenssin korkeaa hintaa. Tadžikistanilaiseen verrattuna hän on kuitenkin odottavalla kannalla ja olettaa Euraasian integraation vapauttavan kirgisialaisten siirtolaisuuden Venäjälle. Oletus perustuu Venäjän ja sen naapurimaiden Euroopan unionia muistuttavan integraatioprojektiin, jossa maat avaavat taloutensa alueelliselle yhteistyölle.

▼▼ Olen ajatellut kotiin lähtemistä jo neljä kuukautta. Ensinnäkin kaipaen perhettäni. Toiseksi, lisenssillä työskentely maksaa 1200 ruplan sijasta nykyään 4000 ruplaa kuukaudessa. Ja palkkani oli vain 20–25 tuhatta. Mutta Kirgisiassa en ajatellut hakea heti työtä. Toukokuuhun mennessä meidän pitäisi liittyä Euraasian unionin jäseneksi. Silloin kirgisialaiset eivät tarvitse enää lisenssiä siinä missä valkovenäläiset tai kazakstanilaisetkaan. Toivottavasti pääsen tänne sitten uudelleen. (Bolotov 2015.)

Ajatus Euraasian maiden yhteistyön tiivistämisestä tuli Kazakstanin presidentiltä Nursultan Nazarbajevilta vuonna 1994 ja sitä on kehitetty 1990-luvun puolestavälisestä nykypäivään asti. Vuonna 2010 Venäjä, Valko-Venäjä ja Kazakstan perustivat tulliliiton ja vuonna 2012 yhteisen talousalueen. Varsinainen Euraasian talousliitto

perustettiin 1.1.2015, jolloin yhteistyöhön liittyi myös Armenia. Kirgisian odotetaan liittyvän joukkoon toukokuussa 2015 ja Tadžikistan neuvottelee jäsenyyden ehdoista mahdollista jäsenyyttä silmällä pitäen. Vaikka jotkut ulkomaiset poliitikot ja virkamiehet – kuten Yhdysvaltojen ulkoministeri Hilary Clinton – ovat varoitelleet talousliiton todellisista pyrkimyksistä ”neuvostoliittolaistaa alue uudelleen” (Clover 2012), toiset ovat olleet varovaisempia Kremlin tavoitteita arvioitaessa. Adlerin (2015) mielestä Euraasian talousliitto on kuitenkin tarkoitettu Euroopan unionin vastapainoksi ja Venäjä on kiinnostunut liitosta kokonaisuutena yksittäisten valtioiden kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi.

Euraasian unionin keskeisin hyöty jäsenmaille on alueen yhteiset työmarkkinat (Masanova 2015; Popescu 2014, 17). Euraasian talousneuvoston joulukuussa 2011 allekirjoittaman päätöksen mukaisesti jäsenmaiden tulisi purkaa kaikki työvoiman liikkumiseen ja maahanmuuttoon liittyvät hallinnolliset esteet (Riazantsev & Korneev 2014; katso myös Vinokurov & Perebojev 2015; EDB Centre for Integration Studies 2012). Toteutuessaan sopimus tulisi poistamaan työlisenssi- ja työlupavaatimukset, pidentämään rekisteröintiin vaadittavaa aikaa 30 päivään sekä parantamaan siirtolaisten ja heidän perheidensä oikeuksia muun muassa antamalla oikeuden terveydenhuoltoon. Järjestelmän liberalisoinnin lisäksi sopimus jättää jäsenmaiden viranomaisille kuitenkin oikeuden suojella maiden kansallisia etuja ja rajoittaa liikkuvuutta muun muassa strategisesti tärkeille aloille (Riazantsev & Korneev 2014, 46).

Vaikka Kirgisiassa ja Tadžikistanissa käydään laajaa keskustelua Euraasian unionin mahdollisen jäsenyyden hyödyistä ja haitoista, on ilmiselvää, että työperäisen siirtolaisuuden ja rahalähetyksen näkökulmista unionin jäsenyys ja erityisesti sen työmarkkinakomponentti olisivat ensiarvoisen tärkeitä. Alueen yhteiset työmarkkinat helpottaisivat Venäjälle suuntautuvaa maahanmuuttoa ja parantaisivat maassa jo työskentelevien jäsenmaiden kansalaisen asemaa huomattavasti. Lisäksi suurin osa aiemmin har-

mailla työmarkkinoilla toimineista siirtolaisista siirtyisi laillisille työmarkkinoille. Tämä voisi vähentää Venäjän työmarkkinoiden epäterveitä etnisiä hierarkioita ja parantaa jäsenmaista tulevien työntekijöiden oloja ja yleistä tasa-arvoa.

Vaikka laillisen työvoiman käyttö lisääisi sekä siirtolaisia palkkaavien venäläisten yritysten kustannuksia että vähentäisi maahanmuuttajille käteen jäävää tuloa, vapaan liikkuvuuden periaate varmistaisi samalla venäläisten yritysten ulkomaisen työvoiman saatavuuden tilanteessa, jossa uusien maahanmuuttosäädösten pelätään vähentävän muualta IVY-alueelta tulevien siirtolaisten määrää huomattavasti (Dehtjarenko 2015). Kuten toimittaja vuoden 2014 lopussa järjestetyssä siirtolaisuutta käsittelevässä tiedotustilaisuudessa asian ilmaisi: ”Aiemmin pelkäsimme, että meillä oli liikaa maahanmuuttajia, mutta nyt puolestaan pelkäämme, että he lähtevät” (NSN 2014; katso myös Ivakhnyuk 2009, 9). Toisaalta, kuten vuoden 2008 laman jälkeen oli selvästi havaittavissa, yleisen työttömyyden kasvaessa myös yleinen siirtolaisvastainen ilmapiiri Venäjällä nousee. Vaikka esimerkiksi Moskovan kaupunginjohtaja Sergei Sobjanin ei myöntäisi lisenssejä IVY-maiden kansalaisille ja haluaisi ”painostaa maahanmuuttajasektorin ulos” kaupungista vähentääkseen venäläisten (moskovalaisten) työttömyyttä, yhteisten työmarkkinoiden kontekstissa tämä ei olisi enää mahdollista. (Moscow Times 2015; kts. myös Re:Locate 2015.)

Uusien jäsenmaiden ja jo valmiiksi Venäjän rahalähetyksistä riippuvaisten Kirgisian ja Tadžikistanin näkökulmista vapaan liikkuvuuden täysimittainen soveltaminen on kuitenkin kaksiteräinen miekka. Se vaatii uudenlaista laaja-alaista toimijoiden välistä yhteistoimintaa. Samalla kun työ Venäjällä mahdollistaa jonkinlaiset tulot ja poistaa – ehkä osittain unionin jäsenyyden aiheuttaman kasvavan työttömyyden tuottamaa – yleistä tyytymättömyyttä, on vaarana, että uusien jäsenmaiden taloudet juuttuvat yhä syvempiin vaikeuksiin. Euraasian kehityspankki (2013) on tästä erityisen huolissaan: Vapaan liikkuvuuden kiihdyttämä aivovuoto

ja koulutettujen työntekijöiden maastamuutto vähentävät maiden innovaatiopääomaa ja taloudellisen kasvun edellytyksiä edelleen sen sijaan, että sillä olisi suuria kehitysvaikutuksia pitkällä tähtäimellä. Toisaalta yhteinen talousalue voisi houkuttaa siirtolaisten piensijoitusten lisäksi suurempia investointeja, työpaikkoja, tuloja ja aluekehitystä taloudellisesti kehittyneemmältä Venäjältä ja Kazakstanista Keski-Aasiaan.

Euraasian yhteistyön tulevaisuus ja yhteistyön sisältö ovat kuitenkin epäselviä. Venäjän talous on kääntynyt laskuun ja maan toiminta Krimillä ja Itä-Ukrainassa on nykyisissä ja tulevaisuuden jäsenmaissa nostanut esiin poliittisesti arkaluotoisia kysymyksiä jäsenyyden taloudellisesta kannattavuudesta, valtioiden suvereeniudesta ja Venäjän geopoliittisista intresseistä. Jos työttömyys Venäjällä laman seurauksena dramaattisesti nousee, on mahdollista, että integraatio etenee ilman yhteisten työmarkkinoiden komponenttia. Tätä kuvaa osuvasti Kirgisian ulkoministeriön konsuliosaston johtaja Arslanbek Umetaliev: ”Valtioiden lainsäädäntöä voidaan muuttaa vaikka päivittäin. Me emme tiedä mitä vaatimuksia Venäjän viranomaiset tulevat myöhemmin esittämään” (Šeraliev 2015).

Oli miten oli, rahalähetykset ovat merkittävä osa Kirgisian ja muiden alueen maiden talouksia ja työvoiman vapaa liikkuvuus ja yhteiset työmarkkinat ovat niiden näkökulmasta integraation merkittävimmät tekijät. (Vinokurov & Perebojev 2013, 80). Kuten Kazakstanin presidentin Nursultan Nazarbajevin kommentteista Euraasian unionista pelkkänä taloudellisena kumppanuutena voi hyvin lukea, myös Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittinen suhtautuminen naapurimaihin voi muuttaa asetelmaa nopeastikin (ks. esim. Tétrault-Farber 2015).

Muuttuvat ajat, muuttuva siirtolaisuus?

Venäjän ja Keski-Aasian väliseen työperäiseen siirtolaisuuteen vaikuttavat taloudelliset ja geopoliittiset tekijät ovat nopeassa muutoksessa. Yleisen siirtolaisuutta käsittelevän osion lisäksi

olemme käsitelleet aihetta tässä artikkelissa erityisesti vuoden 2014 lopussa alkaneen taloudellisen laman, vuoden 2015 alussa voimaan tulevan uuden siirtolaisuuslain ja laajenevan Euraasian talousunionin näkökulmista. Yleisesti ottaen Venäjän siirtolaisuuteen liittyvät kehitysnäkymät ovat erittäin ristiriitaisia.

Venäjän talouteen vuonna 2014 iskenyt laskusuhdanne, ruplan arvon heikkeneminen (ja sittemmin vahvistuminen) suhteessa dollariin, kotivaluuttojen heilahtelut sekä kallistuva työlupapolitiikka voivat vähentää IVY-maiden alueelta Venäjälle suuntautuvaa siirtolaisuutta huomattavasti. Vuonna 2008 taloudellisen laman jälkeen oli havaittavissa, että vaikka siirtolaisten työpaikan saanti Venäjällä vaikeutui ja tulotaso laski, Keski-Aasian köyhyydessä elävien perheiden strategia lähettää Venäjälle yhden henkilön sijaan useampi olisi ennemminkin lisäämässä siirtolaisten määrää kuin vähentämässä sitä. Siirtolaisten työmarkkinat ovat erittäin joustavat ja, kuten Hillary Hemmings (2010) edellisen talouskriisin ajoilta muistuttaa, tadžikistanilaiset työntekijät ovat erittäin mukautuvaisia. He vaihtavat sektoria, hyväksyvät tarvittaessa matalammat palkat tai alemmat työturvallisuusstandardit. Äärimmäisessä köyhyydessä eläville kotitalouksille työskentely Venäjällä näyttäytyy mahdollisesta työttömyydestä ja epävarmuudesta huolimatta edelleen hyvänä tilaisuutena.

Paljon kuitenkin riippuu Venäjän taloudellisesta kehityksestä ja poliittisesta ilmapiiristä työperäistä siirtolaisuutta, Euraasian alueen integraatiota ja naapurimaita kohtaan. Vaikka osa venäläisistä yrityksistä on riippuvaisia ulkomaisesta työvoimasta, Keski-Aasiasta tulevien siirtolaisten suuri määrä ja laajamittainen laiton työnteko Venäjällä voivat edelleen lisätä painetta siirtolaisuuden rajoittamiseksi. Timothy Hatton (2014, 38) Euroopan siirtolaisuutta käsittelevässä teoksessa mainitsee, että länsimaissa ilmiöön liittyvät mielipiteet eivät liity niinkään kilpailuun työpaikoista kuin käsitykseen julkisten varojen ja erilaisten sosiaaliturvien käytöstä. Työmarkkinoiden etnisen segmentoitumisen ja korkeisiin öljytuloihin perustuvan julkisen

talouden ja vahvan kasvun kontekstissa tämä ei ole ollut Venäjällä kuitenkaan vielä ongelma. Jos länsimaiden talouspakotteet ja öljyn hinnan lasku kiristävät maan julkista taloutta ja kulutusta entisestään, asenteet ja lainsäädäntö IVY-maiden alueelta tulevia siirtolaisia kohtaan voivat myös kiristyä vastaavasti. Venäjän kansantalouden ja julkishallinnon akatemian asiantuntija Tatjana Illarionova huomauttaa maan viranomaisten aliarvioivan laajamittaisen maastamuuton ja mahdollisen työvoimapulan vakavuuden maan taloudelle: ”On tulossa epävarmat ajat. Monia työpaikkoja vapautuu ja useat teollisuudenalat tulevat kärsimään työvoimapulasta” (Alexandrova 2014).

Useat tutkijat (mm. International Crisis Group 2015 & 2011; Tucker 2015; Domínguez 2015) varoittavat talouden ja siirtolaisuuden kehitykseen liittyvän sosiaalisen ja poliittisen paineen sekä konfliktien ja mahdollisten uskonnollisten radikalisoitumisen kasvusta Keski-Aasiassa. Kysymys ääri-islamilaisuuden kasvusta ja muun muassa Islamilaisen valtion eli entiseltä nimeltään ISIS-järjestön mahdollisesta vaikutuksesta Keski-Aasian maihin ja Venäjälle on ajankohdittainen ja se tulisi ottaa vakavasti. International Crisis Groupin raportin mukaan (2015; kts. myös Domínguez 2015) Syyriaan on lähtenyt jo 2000–4000 Keski-Aasian maiden kansalaista erityisesti Uzbekistanista ja Ferganan laakson muista maista eli Kirgisiasta ja Tadžikistanista. Vaikka maiden hallitukset ovat tietoisia ääri-islamilaisuuden kasvun uhasta, ja vaikka terrorismiin osallistuminen ja ulkomailla taistelu on maissa kielletty, nämä ongelmat ovat vasta

viimeaikoina nousseet korkeammalle maiden poliittisessa priorisoinnissa. Aihe on maiden hallituksille poliittisesti arka ja kiistanalainen, joten siihen on vaikea puuttua.

Euraasian talousunioni on johtanut Keski-Aasiassa ainakin intensiiviseen poliittiseen keskusteluun. Unionin yhteisten työmarkkinoiden komponentti helpottaisi selvästi maiden välistä liikkuvuutta helpottamalla monia työntekoon ja asumiseen liittyviä esteitä kuten rekisteröinti- ja työlupasäädöksiä. Toteutuessaan maasta toiseen siirtyvän ei tarvitsisi enää suorittaa vuoden 2015 alussa voimaan tulleen maahanmuuttolain edellyttämiä kieli-, yhteiskuntaopin ja historian kokeita. Virallisena siirtolaisena hän olisi oikeutettu myös sosiaalisiin etuihin kuten terveydenhoitoon.

Venäjän taloudellinen tilanne on tällä hetkellä kuitenkin epävakaa. Unionin jäsenyys ja alueen uudet ulkorajat tuovat myös mukanaan monia ongelmia muun muassa jäsenmaiden Kiinan kanssa käytävään yhteistyöhön. Kuten Kazakstanin epävarmuus sen geopoliittisesta asemasta ja Kirgisian kuukaudesta toiseen jatkuva keskustelu Euraasian talousunionin todellisista hyödyistä osoittavat, alueen integraatioprosessin jatkuminen ja yhteisten työmarkkinoiden toteutuminen on pitkällä tähtäimellä epävarmaa. Epävarmaa ei ole kuitenkaan se, että alueen asukkaat toivovat hyvinvointia. Jos sitä ei löydy kotimaasta, ehkä sitä löytyy Venäjältä tai viime vuosina siirtolaisten ja heidän perheidensä keskuudessa suositaan nostaneista Kazakstanista, Etelä-Koreasta, Arabiemiraateista tai vaikkapa Euroopasta – laillisesti tai muuten.

Viitteet

1 Metodologisesti artikkeli on pluralistinen. Artikkeleissa siteerataan sekä omaa vuosina 2010–2013 Tadžikistanin ja Kirgisian eri alueilla kerättyä haastatteluaineistoa että viimeaikoina venäläisessä ja keskiaasialaisessa lehdistössä julkaistuja haastatteluja. Oma aineisto koostuu

yli sadasta asiantuntija-, virkamies- ja kansalaisjärjestöjen toimijoiden haastattelusta sekä epävirallisesta ”tavallisten kansalaisten” tapamisesta. Muutama yliopistojen ja kansainvälisten järjestöjen asiantuntijoiden haastatteluista tehtiin englanniksi, muutoin venäjäksi, kirgii-

siksi ja/tai tadžikiksi. Suurin osa haastatteluista nauhoitettiin ja translitteroitiin englanniksi tai venäjäksi.

- 2 Koska suurin osa keskiaasialaisista siirtolaisista saapuu Venäjälle viisumivapaus sopimuksen nojalla laillisesti, mutta päätyy työskentelemään epävirallisesti ilman työntekoon vaadittavaa lisenssiä, ilmiön todellista laajuutta on vaikea arvioida. Kyseinen luku viittaa maassa oleviin

henkilöihin ja antaa viitteitä todellisten maahanmuuttolukujen arviointiin.

- 3 YK:n Euroopan talouskomissio UNECE -tietokanta yhdistää tietoa kansallisista ja kansainvälisistä (OECD, EUROSTAT, IVY) virallisista lähteistä. UNECE:n sihteeristö käyttää keskimääräinen nimellispalkan laskemiseen dollarin kyseisen vuoden keskikurssia.

Lähteet

- Accountor (2014), *Changes in the legislation of the Russian Federation*. <http://www.accountor.ru/en/news/2014/changes-legislation-russian-federation>
- Adler, Katja (2015), Baltic States shiver as Russia flexes muscles. *BBC News*, 6.3.2015 <http://www.bbc.com/news/world-europe-31759558> (tarkistettu 7.5.2015).
- Agence France-Presse (2015), As ruble weakens, Central Asian migrants head back home. *GlobalPost*, 22.2.2015 <http://www.globalpost.com/dispatch/news/afp/150222/ruble-weakens-central-asian-migrants-head-back-home> (tarkistettu 7.5.2015).
- Alexandrova, Lyudmila (2014), Labour migrants start leaving Russia. *TASS News Agency*, 23.12.2014 <http://tass.ru/en/opinions/768818> (tarkistettu 7.5.2015).
- Alpatova, E.S. et al. (2014), Modern labor market in Russia and its regulation. – *Life Science Journal* 11, 350–353.
- Anichkova, Daria (2012), Central Asia's Migrant Headache. Carnegie Endowment for International Peace. <http://carnegieendowment.org/ieib/2012/06/21/central-asia-s-migrant-headache> (tarkistettu 7.5.2015).
- Bandey, Aijaz A. ja Rather, Farooq Ahmad (2013), Socio-economic and political motivations of Russian out-migration from Central Asia. – *Journal of Eurasian Studies* 4, 146–153.
- Bizyukov, Petr (2014), *Post-Socialist Transformations of Labour Relations in Russia: Has there Been a Breakthrough to Freedom?* French Network of Institutes of Advanced Study, 1.6.2014. <http://rfiea.fr/articles/post-socialist-transformations-labor-relations-russia-has-there-been-breakthrough-freedom> (tarkistettu 7.5.2015).
- Bolotov, Juri (2015), Doma lutšštše: Migranty – otom, potšemu oni bolše ne hotjat žit v Rossii. – *The Village*. 30.1.2015, <http://www.the-village.ru/village/city/people/174929-migranty-2015> (tarkistettu 7.5.2015).
- Clover, Charles (2012), Clinton vows to thwart new Soviet Union. – *Financial Times*, 6.12.2012 <http://www.ft.com/cms/s/0/a5b15b14-3fcf-11e2-9f71-00144feabdc0.html#axzz3TqOzYvCj> (tarkistettu 7.5.2015).
- Danzer, Alexander M. ja Ivaschenko, Oleksiy (2010), Migration patterns in a remittances dependent economy: Evidence from Tajikistan during the global financial crisis. – *Migration Letters*, 7:2, 190–202.
- Dehtjarenko, Artem (2015), Trudovye migranty begut iz Rossii. – *Apostrof*, 19.1.2015, <http://apostrophe.com.ua/article/politics/foreign-policy/2015-01-19/trudovye-migrantyi-begut-iz-rossii/1103> (tarkistettu 7.5.2015).
- Domínguez, Gabriel (2015), Thousands from Central Asia joining 'Islamic State': Report. DW, 21.1.2015, <http://www.dw.de/thousands-from-central-asia-joining-islamic-state-report/a-18203785> (tarkistettu 7.5.2015).
- Donnelly, Ted (2011), Fergana as FATA? Central Asia after 2014 – Outcomes and Strategic Options. – *Connections: The Quarterly Journal*, 11:1, 11–27.
- Dovnar, Vadim (2014), Tadžiki begut iz Moskvu.

- K natšalu vesny 2015 goda vse tadžiki uedut. – *Novyj Region*, 19.12.2014, http://nr2.com.ua/News/world_and_russia/Tadzihiki-begutiz-Moskvy-87044.html (tarkistettu 7.5.2015).
- Euraasian kehityspankki (2013), *Labour Migration and Human Capital of Kyrgyzstan: Impact of the Customs Union. Analytical summary*. Pietari: EDB Centre for Integration Studies.
- Fergananeews.com (2013), Rossiija: FMS opublikovala svežije dannyje o kolitšestve vremennyh migrantov. *Fergana.Ru*, 23.9.2013, <http://www.fergananeews.com/news.php?id=21229> (tarkistettu 7.5.2015).
- Fryer, Paul, Nasritdinov, Emil ja Satybaldieva, Emira (2014), Moving toward the brink? Migration in the Kyrgyz Republic. – *Central Asian Affairs*, 1:2, 171–198.
- Gritsjuk, Marina (2014), Vježžajem v Novyj god. Konstantin Romodanovski: Kak vstretit Rossiija migrantov v 2015-m. – *Rossijskaja Gazeta*, 28.12.2014 <http://www.rg.ru/2014/12/29/romodanovskij.html> (tarkistettu 7.5.2015).
- Gulina, Olga (2015), Re-drawing the map of migration patterns. *openDemocracy Russia*, 16.2.2015 <https://www.opendemocracy.net/od-russia/olga-gulina/redrawing-map-of-migration-patterns> (tarkistettu 7.5.2015).
- Hemmings, Hillary (2010), Remittances, Recession... Returning Home? The Effects of the 2008 Economic Crisis on Tajik Migrant Labor in Moscow. – *Eurasian Migration Papers* 4, Woodrow Wilson International Center for Scholars & Kennan Institute.
- Holodny, Elena (2014), Russia's Migrant Workers Are Leaving. *Business Insider*, 19.12.2014 <http://uk.businessinsider.com/migrant-workers-leaving-weaker-ruble-russia-2014-12?r=US> (tarkistettu 7.5.2015).
- International Crisis Group (2015), Syria Calling: Radicalisation in Central Asia. – *Europe and Central Asia Briefing*, No. 72. <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/central-asia/b072-syria-calling-radicalisation-in-central-asia.pdf> (tarkistettu 7.5.2015).
- International Crisis Group (2011), Tajikistan: The Changing Insurgent Threats. – *Asia Report* No. 205. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/central-asia/tajikistan/205-tajikistan-the-changing-insurgent-threats.aspx> (tarkistettu 7.5.2015).
- International Crisis Group (2010), Central Asia: Migrants and the Economic Crisis. – *Asia Report* No.183. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/central-asia/183-central-asia-migrants-and-the-economic-crisis.aspx> (tarkistettu 7.5.2015).
- IOM (2014), *Tajik Migrants with Re-entry Bans to the Russian Federation*. Dushanbe: International Organization for Migration, Mission in the Republic of Tajikistan. http://publications.iom.int/bookstore/index.php?main_page=product_info&cPath=41_7&products_id=1051
- ITAR-TASS (2015), 600,000 migrants banned from entering Russia. 25.2. <http://tass.ru/en/russia/720901> (tarkistettu 7.5.2015)
- Ivakhnyuk, Irina (2009), *The Impact of Economic Crisis on Migration Trends and Migration Policy in the Russian Federation and the Eastern Europe and Central Asia Area*. Moscow, International Organization for Migration. http://moscow.iom.int/publications/Analytical_report_Ivakhnyuk_en.pdf (tarkistettu 7.5.2015).
- Khakimov, Parvits & Mahmadbekov, Moensho (2009), Economic Dynamics of Migrants' Remittances in Tajikistan. IOM/Tajikistan. <http://www.iom.tj/pubs/economic2009.pdf> (tarkistettu 7.5.2015).
- Kluczevska, Karolina (2014), Migrants' Re-Entry Bans to the Russian Federation: The Tajik Story. – *Central Asian Security Policy Brief* #16, Bishkek: OSCE Academy. http://www.osce-academy.net/upload/file/Policy_Brief_16.pdf (tarkistettu 7.5.2015).
- Laruelle, Marlène (2007), Central Asian Labor Migrants in Russia: The "Diasporization" of the Central Asian States? – *China and Eurasia Forum Quarterly*. 5:3, 101–119.
- Lillie, Nathan et al. (2013), Migration and human resource management. – *International Human Resource Management: An Employment Relations Perspective*. Ed. Miguel Martinez Lucio. London: Sage, 220–237.
- Maaailmanpankki (2014a), Migration and Development Brief Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook* Special Topic: Forced Migration. *Migration and Development Brief* 23 <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief23.pdf> (tarkistettu 7.5.2015).
- Maaailmanpankki (2014b), *Migration and Remittance Data*. http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/RemittanceData_Inflows_Oct2014.xls (tarkistettu 7.5.2015).
- Maaailmanpankki (2015), *World Bank Open Data*. <http://data.worldbank.org/> (tarkistettu 7.5.2015).
- Malychenko, Irina (2015), Labour Migration from Central Asia to Russia: Economic and Social Impact on Societies of Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan. – *Central Asia Security Briefs* 21, OSCE Academy.
- Marat, Erica (2009a), Labor Migration in Central Asia:

- Implications of the Global Economic Crisis. Silk Road Paper. Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program. http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/106326/ipublicationdocument_singledocument/7add1eb2-b61c-4ecb-9e35-bccc4f6c8d8a/en/0905migration.pdf (tarkistettu 7.5.2015).
- Marat, Erica (2009b), Shrinking Remittances Increase Labour Migration from Central Asia. Central Asia-Caucasus Institute. <http://old.cacianalyst.org/?q=node/5035> (tarkistettu 7.5.2015).
- Masanova, Kanykei (2015), Migrant workers to be given preferences after Kyrgyzstan's accession to agreement on Eurasian Economic Union. 24.kg, 16.3.2015 <http://www.eng.24.kg/community/174900-news24.html> (tarkistettu 7.5.2015).
- Moscow Times (2014), Over 4 Million Immigrants Live in Russia Illegally, Official Says. Moscow Times, 23.9.2014, <http://www.themoscowtimes.com/article.php?id=507591> (tarkistettu 7.5.2015).
- Moscow Times (2015), *Moscow Ready to Squeeze Out Migrants If Unemployment*. 15.2. <http://www.themoscowtimes.com/article.php?id=515946> (tarkistettu 7.5.2015).
- Muminov, Askar (2014), Milosti prosim? Migranty iz Rossii mogut massogo perebratsja v Kazahstan. Kurziv.kz, 19.12.2014. http://www.kursiv.kz/news/details/obshestvo/milosti_prosim_migranty_iz_rossii_mogut_massovo_perebratsya_v_kazahstan/ (tarkistettu 7.5.2015).
- Najibullah, Farangis (2014), Migrants Take Hit From Ruble's Freefall. RFE/LR, 18.12.2014. <http://www.rferl.org/content/russia-ruble-fall-hits-migrants/26750806.html> (tarkistettu 7.5.2015).
- Nasritdinov, Emil (2015), *Pros and Cons of Migration in Kyrgyzstan*. Julkaisematon working paper.
- NSN (2014), *Migranty begut iz Rossii ili tsem obernetsja massovyj otok trudovyh migrantov iz-za padenija rublja?* Lehdistöilaisuus, Moskova, 26.12.2014. https://www.youtube.com/watch?v=N_8dN0f97as (tarkistettu 7.5.2015).
- Olimova, Saodat ja Olimov, Muzaffar (2010), Vjezd trudovyh migrantov iz Tadžikistana sokratilsja na 150–160 tysjätš tšelovek. – *Demoscope Weekly*, No. 415–416. <http://demoscope.ru/weekly/2010/0415/tema06.php> (tarkistettu 7.5.2015).
- Popescu, Nicu (2014), Eurasian Union: the real, the imaginary and the likely. – *Chaillot Paper* 132, Paris: European Institute for Security Studies. http://www.iss.europa.eu/uploads/media/CP_132.pdf (tarkistettu 7.5.2015).
- Ratha, Dilip, Wyss, Hanspeter ja Seyed, Reza Yusefi (2014), Remittances from Russia to CIS countries likely to fall sharply. The World Bank. People on the Move. A Blog about Migration, Remittances, and development. 19.12.2014. <http://blogs.worldbank.org/peoplemove/remittances-russia-cis-countries-likely-fall-sharply> (tarkistettu 7.5.2015).
- Re:Locate (2014), Russia: Detailed changes to work permits. <http://www.relocatemagazine.com/news/re12-d2-2014-5674-russia-detailed-changes-to-work-permits-> (tarkistettu 7.5.2015).
- RIA-Novosti (2014), Migranty iz SNG massovo pokidajut RF iz-za padenija rublja. <https://news.mail.ru/society/20550424/%3Fsocial%3Dfb&usg=ALkJrhiHvLgpFbuZ5IzzWlqNhZmHa7vd5w> (tarkistettu 18.5.2015).
- Riazantsev, Sergey & Korneev, Oleg (2014), *Regional Migration Report: Russia and Central Asia*. San Domenico di Fiesole: European University Institute. <http://www.migrationpolicycentre.eu/publications/migration-report/> (tarkistettu 7.5.2015).
- Sajari, Petri (2014), Sekasorto voi palata pian Venäjän talouteen. – *Helsingin Sanomat*, 18.12.2014 <http://www.hs.fi/talous/a1418796334419> (tarkistettu 7.5.2014).
- Šeraliev, Madina (2015), Posle vstuplenija v JeAES trudovyje migranty iz Kyrgyzstana smogut truditsja v Rossii bez poluštšenija patentov. K-News: Novosti Kyrgyzstana, 18.2.2015. http://www.knews.kg/society/60545_posle_vstupleniya_v_eaes_trudovyie_migranti_iz_kyrgyzstana_smogut_truditsya_v_rossii_bez_polucheniya_patentov/ (tarkistettu 7.5.2015).
- Tétrault-Farber, Gabrielle (2015), Putin Heads to Russia's Tightrope-Walking Neighbor Kazakhstan. – *The Moscow Times*, 19.3.2015. <http://www.themoscowtimes.com/news/article/putin-heads-to-russias-tightrope-walking-neighbor-kazakhstan/517745.html> (tarkistettu 7.5.2015).
- Trilling, David ja Toktonaliev, Timur (2014), Central Asia Pays the Price for Russia's Tumbling Ruble. – *The Guardian*, 29.10.2014. <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/29/central-asia-counts-cost-russian-ruble-sinks> (tarkistettu 7.5.2015).
- Tucker, Noah (2015), *Islamic State Messaging to Central Asian Migrant Workers in Russia*. Central Asia Programme. CERIA Briefs No. 6. <https://app.box.com/s/rea1h5419q4qqh3p-p5vjdi7ev84e07oi> (tarkistettu 7.5.2015).
- Walker, Shaun ja Nardelli, Alberto (2015), Russia's rouble crisis poses threat to nine countries relying on remittances. – *The Guardian*, 18.1.2015. <http://www.theguardian.com/world/2015/>

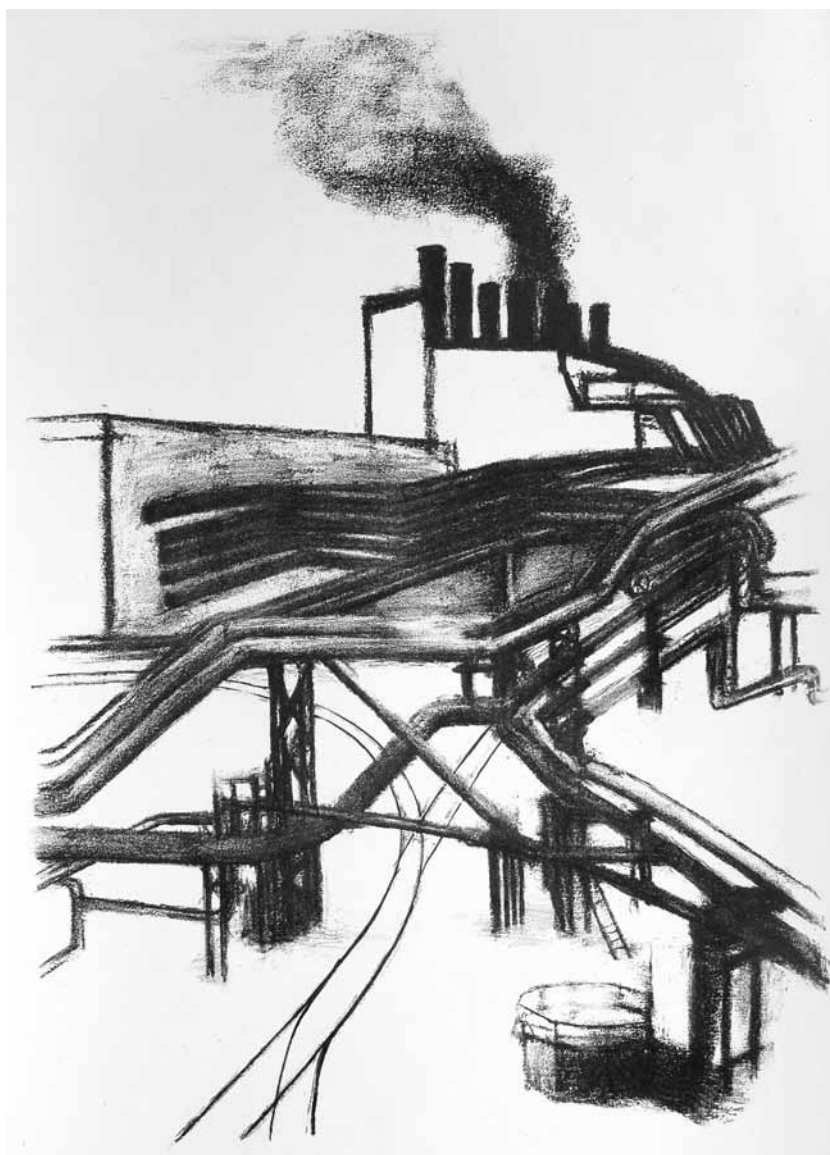
jan/18/russia-rouble-threat-nine-countries-remittances (tarkistettu 7.5.2015).

Venäjän maahanmuuttovirasto (2015a), Ofitsialnyje statističeskije dannyje. <http://www.fms.gov.ru/about/statistics/data/> (tarkistettu 7.5.2015).

Venäjän maahanmuuttovirasto (2015b), Statističeskije svedenija v otnošenii inostrannyh graždan, nahodjaštšijsja na territorii Rossijskoj Federatsii. <http://www.fms.gov.ru/about/statistics/data/details/54891/> (tarkistettu 7.5.2015).

Vinokurov, Evgeny ja Perebojev, Vladimir (2013), *Labour Migration and Human Capital in Kyrgyzstan and Tajikistan: Impact of Accession to the SES*. EDB Eurasian Integration Yearbook 2013. http://www.eabr.org/general/upload/CH%20-%20izdania/YearBook-2013/an6_2013_07.pdf (tarkistettu 7.5.2015).

Yurchak, Alexei (2003), Russian Neoliberal: The Entrepreneurial Ethic and the Spirit of "True Careerism". – *The Russian Review*. 62, 72–90.

№8 Pavel Otdelnov